

ja mistä materiaalista? Miten suuri se oli? Millainen muu varustus oli? Miten suuria saaliita oli mahdollista saada? Mitä kaikkia kaloja näin nuijittiin? Millaisilla paikoilla tätä menetelmää käytettiin? Onko jäällä harjoitettu tuulastusta? Miten se tapahtui?

5. *Vapaa-ajan vietosta jäällä.* Onko lapsilla ja nuorisolla ollut tapana oleskella jäällä? Miten jäällä yleensä huviteltiin? Käytettiin ko luistimia, potkukelkkaa tms.? Onko luisteltaessa käytetty purjeita? Minkälaisia? Onko Teidän seudullanne käytetty jääpursia, joilla on voitu purjehtia jäällä? Millaisia nämä purret olivat? — Onko ollut tapana rakentaa jäällä vipukelkkoja ja huijankelkkoja tms? Miksi näitä kelkkoja on kutsuttu? Kuvaillaa kelkkojen rakentamista ja ulkonäköä. Mikäli mahdollista, piirtäkää luonnos. Minä vuodenaikoina näitä kelkkoja käytettiin? Minkälaisilla paikoilla niitä rakennettiin? Mainitkaa paikkoja. Tehdäänkö kelkkoja edelleen? — Tunnetko muita vapaa-ajanviettotapoja, jotka liittyvät jäähän? Kertokaa lähemmin.

Vastauksenne loppuun kirjoittanette ystävällisesti nimenne, osoitteenne ja sen seudun nimen, jota vastauksenne koskevat.

KIITOS!

ETNOLOGIAN LAITOS ÅBO AKADEMI

KYSELY NR 41

Åbo Akademin etnologian laitos on jo muutamien vuosien ajan pyrkinyt keskittämään tutkimustyönsä maamme saaristo- ja rannikkoseuduille. Laitoksellamme on suuresti iloitettu niistä vastauskirjeistä, joita kyselyihimme on tullut eri puolilta maata. Tähänastiset kysymyksemme ovat pääasiassa koskeneet vanhemman ja uudemman ajan kalastustapoja ja elinkeinoja, joita harjoitettiin vesien ollessa vapaina. Tämänkertainen kyselymme (nr 41) etsii vastauksia kysymyksiin, jotka liittyvät jäätyneitten vesistöjen käyttöön. Erityisesti ennen vanhaan — jolloin tieverkosto ei ollut nykyisenlainen — oli ihmisillä runsaasti sekä tietoa että kokemuksia jään kestävydestä. Tiedettiin tarkalleen, milloin jää kestäisi ihmisen, hevosen tai muuta vastaavaa. Jäällä kuljettiin eri tavoin, tavallisia jääteitä (talviteitä) tai tilapäisreittejä pitkin. Jääteitä käytettiin erilaisiin kuljetuksiin. Hylkeenpyytäjät, kalastajat ja muut jääteitä paljon käyttävät tunsivat paitsi varhimmat reitit myös erilaiset jään kestävyyttä osoittavat näkyvät merkit. Jään kestävyyttä oli myös mahdollista kokeilla erilaisilla työkaluilla.

Olemme antaneet tälle kyselylle nimeksi ”Jääteistä ja talvikalastuksesta”, sillä kaikki tieto jääolosuhteista, kulkutavoista ja paikallisista jääteistä on ensiarvoisen tärkeää tutkimuksellemme. Kaikkea oleellista tietoa emme valitettavasti pysty kattamaan näillä kysymyksillä. Ne antanevat kuitenkin jonkinlaisen käsityksen siitä, minkälaisia tietoja me toivomme saavamme. Toivomme tämän kyselyn avulla vähitellen voivamme muodostaa kuvan siitä, miten — etenkin ennen — jäätyneitä vesireittejä käytettiin hyväksi. On selvää, että suuri osa tästä tiedosta on säilynyt misten muistissa sukupolvesta toiseen, tietona siitä, missä ja miten jäällä saattoi liikkua mahdollisimman turvallisesti.

Toivomme, että Teillä on aikaa ja mielenkiintoa niin paljon, että kirjoitatte meille sen, mitä Te itse tai joku muu lähiympäristössänne tietää tästä tärkeästä aiheesta. Tiedot voi kirjoittaa mille paperille tahansa ja käsin. Mukana seuraa vastauskuori. Kaikki vastaukset käsitellään erikseen ja arkistoidaan sitten perinne-arkistoomme ko. kunnan ja vastaajan nimen kohdalle.

Ystävällisin terveisin

Nils Storå
professori

JÄÄTEISTÄ JA TALVIKALASTUKSESTA

1. *Tietoja jäästä.* Onko Teidän kotiseudullanne käytetty kansan-omaisia nimityksiä erilaisista jääpeitteistä? Millaisia nimityksiä Te tunnette, ja minkälaisesta jäästä näitten yhteydessä on ollut kyse? Millaisten merkkien ja havaintojen perusteella jään kantavuutta yritettiin määritellä? Oliko olemassa erityisiä muistisääntöjä? Arvioitiinko jään ominaisuuksia suoritettun matkan jälkeenkin? Tai yleensä sen mukaan, miltä jää näytti? Kertokaa lähemmin tästä. Oliko jään kestävyttä mitattaessa käytössä erityisiä mittoja (mittayksiköjä)? Käytettiinkö jään kestävyttä arvioitaessa apuna esim. työkaluja? Miten arviointi suoritettiin? Oliko seudulla tapana varoittaa sellaisista paikoista, joissa jää yleensä oli heikkoa? Mitä paikkoja tarkoittatte? (mainitkaa nimeltä ko. paikkoja).

2. *Jääteistä (talviteistä).* Onko Teidän kotiseudullanne milloinkaan käytetty tilapäisiä tai pysyviä teitä jäätyneitten vesistöjen (jokien, järvien selkien, merenlahtien tms) yli? Ovatko jäätiet vuosittain kulkeneet samansuuntaisina? Mistä tiet alkoivat, miten ne kulkivat ja mihin ne johtivat? Mainitkaa eri kohtien paikalliset nimet ja piirtäkää tarpeen mukaan yksinkertainen ja asiaa valaiseva karttaluonnos. Kuinka pitkistä matkoista on kysymys? Ketkä ko. tiet yleensä käyttivät? Mitä tarkoituksia tie palveli? Voitiinko sitä pitkin kulkea raskaillakin kulkuneuvoilla? Miten raskailla? Oliko ko. talvitie tarkoitettu hevosliikenteelle vai ainoastaan henkilöliikenteelle? Oliko reitti vahvistettu jollakin tavalla? Miten? Oliko se merkitty? Miten? Mihin

aikaan vuodesta jääteitä alettiin käyttää ja miten pitkälle kevääseen niiden käyttö katsottiin turvalliseksi (normaaleina vuosina)? Käytetäänkö ko. teitä edelleenkin? Ellei, milloin käyttö on lopetettu?

3. *Jäälläkulkutavoista.* Millä eri tavoin jäällä on ennen kuljettu – tai kuljetaan nykyään (luistimilla, potkukelkalla tms.)? Millaisia varusteita käytettiin (pitimmillä matkoilla)? Mitä varustukseen kuului? Minkä näköinen se oli? Käytettiinkö erityistä vaatetusta? Millaista? Oliko matkalla yleensä mukana kirveitä, seipäitä tai muita työkaluja? Mitä? Kuljettiinko erilaisissa jääolosuhteissa eri tavoin? Kertokaa tarkemmin. Oliko varustuksessa muuten eroja, esim. jääolosuhteista riippuen? Miten kotiseudullanne nykyään kuljetaan? Käytetäänkö talviteitä yhtä paljon kuin ennen?

4. *Talvikalastuksesta.* Onko Teidän kotiseudullanne harjoitettu talvikalastusta? Harrastetaanko edelleen? Minkälaisia kalastustapoja oli käytössä? Kuvaillkaa kalastusta, pyydysten asettamista ja kokemista. Piirtäkää mielellään yksinkertaisia luonnoksia. Miltä pyydykset näyttivät? Mitä kalaa pyydettiin? Kuinka suuria saaliita yleensä saatiin? Millaisia varusteita tarvittiin? Oliko tapana laittaa jään alle esim. koukkuja tai verkkoja? Onko talvinuotta ollut käytössä? Minä talvikaukautena kyseiset kalastustavat ovat olleet mahdollisia? Harrastetaanko kalastusta edelleen vai milloin näitten kalastustapojen käyttö on lopetettu? – Onko Teidän kotiseudullanne harrastettu pilkkikalastusta? Tiedättekö, milloin pilkkikalastus alkoi seudullanne? Kuvaillkaa entisaikojen pilkkikalastusta ja kalastusvälineitä. – Onko Teillä päin ollut tapana nuijia mateita ja muita kaloja jään päällä? Kertokaa tästä kalastuksesta. Minä aikoina nuijimista harjoitettiin ja minkälaisissa jääolosuhteissa? Miltä nuija näytti? Miten se oli valmistettu